
СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <http://doi.org/10.37734/2409-6873-2019-4-9>

УДК 339.92

БАГАТСТВО ЯК ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАЦІОНАЛЬНІ АСИМЕТРІЇ

О. В. ШКУРУПІЙ, доктор економічних наук, професор
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»);
Т. А. ДЕЙНЕКА, доктор економічних наук, професор
(Полтавська державна аграрна академія);
О. І. СІЛАНТЬЄВ, кандидат економічних наук

Анотація. Метою дослідження є визначення світових тенденцій нагромадження багатства й виявлення асиметрій цього процесу на рівні країн. **Методика дослідження.** Застосовано такі загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: аналізу та синтезу, узагальнення, прогнозування. **Результати.** Визначено, що генеральною тенденцією є зростання світового багатства, однак за уповільнення темпів його нагромадження. Тренди, що проявляються у структурі світової економіки, є такими: розвинені країни створюють переважну частину вартості товарів та послуг кінцевого використання, однак у країнах, що розвиваються, темпи зростання національного багатства вищі. Установлено, що залежність між нагромадженням і використанням у країнах багатством, з одного боку, та глобалізацією, з іншого, є системним трендом. Виявлено, що зазначені тенденції супроводжуються посиленням соціально-економічних асиметрій, зумовлених, передусім, розбіжністю технологічного та господарського розвитку національних економічних систем, що проявляється у відмінностях міжнародного статусу країн і рівня життя їх населення. **Практична значущість результатів дослідження** полягає в обґрунтуванні визначальних тенденцій створення світового багатства, місця в цьому процесі розвинених країн і країн, що розвиваються, та виявленні сучасних суперечностей і викликів розвитку суспільству.

Ключові слова: економічний розвиток, потенціал економічного розвитку, багатство, економічні суперечності, асиметрії нагромадження багатства.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Створення багатства пов'язано безпосередньо з розвитком суспільства. Розвиток є особливого роду зв'язком станів, що має певну спрямованість, унаслідок якого відбувається нагромаджувальний ефект. Утім це не означає, що така спрямованість обов'язково буде позитивною. Зважаючи на це, світові тенденції створення багатства є однією з важливих проблем, що вимагають дослідження. Науковий інтерес представляють як генеральний довгостроковий тренд світової економіки, так і тенденції, що відповідають певним періодам її розвитку. Іншими, не менш важливими, проблемами дослідження, є визначення міри участі країн у створенні багатства, а також виявлення асиметрій цього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові знання щодо створення і використання багатства є проблематикою, яка ніколи не втрачає своєї значущості внаслідок того, що нагромадження таких знань відкриває нові підходи до розуміння майбутнього людства та ціннісних орієнтирів його розвитку. Визначаючи сучасні мегатренди, указує на зміну сутності багатства суспільства Дж. Нейсбит [9]. Дослідженню багатства в секторі домогосподарств через споживання благ присвятили свою наукову працю А. Дітон і М. Грош [16]. Проблеми походження влади, багатства, бідності та причини занепаду націй виявили та описали Д. Аджемоглу, Д. Робінсон [1], Е. С. Райнерт [10].

Донині науковцями представлені численні прогнози передбачення щодо змін світової економіки та економіки країн і регіонів (Дж. Рендерс [20], Е. Медісон [8]), серед них прогнози з урахуванням імовірних ризиків щодо меж економічного зростання (Д. Х. Медоуз, Д. Л. Медоуз, Дж. Рендерс [19], Р. Хейнберг [12], Т. Джексон [4], А. Бенуа [2]).

Оцінку глобального економічного розвитку (його потенціалу, рушійних сил, тенденцій, асиметрій) здійснено Д. Лук'яненком, А. Поручником, В. Колесовим [3], глобальні асиметрії економічного розвитку системно досліджені Я. Столярчук [11], причини поглиблення асиметрій глобального розвитку та зростання гравітаційного навантаження – З. Луцишин, Н. Кравчук [6], наростання нерівності в епоху глобалізації – Б. Мілановичем [7], роль громадянського суспільства у розв'язанні цих суперечностей – А. Флоріні, Р. Сіммонс [17].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є визначення багатства як потенціалу світового економічного

розвитку на основі виявлення тенденцій нагромадження багатства та асиметрій цього процесу на рівні країн.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Нагромадження національного багатства й розвиток макроекономічних систем є взаємопов'язаними та взаємообумовленими процесами. Нагромадження національного багатства утворює потенціал економічного розвитку, а також забезпечує прогрес у суспільстві загалом. Зосередження дослідження на економічній сфері діяльності соціуму передбачає звернення, передусім, до визначального індикатора розвитку цієї сфери – валового внутрішнього продукту (ВВП).

Світовий номінальний ВВП (nominal GDP) у 2018 р. становив 84,8 трлн дол. США (рис. 1), що на 5,97 %, або 4,78 трлн дол. США більше порівняно з минулим роком. За групами країн внесок у створення ВВП оцінюється так: частка розвинених країн становила 60,49 %, або 51,32 трлн дол. США, а країн, що розвиваються, – 39,51 %, або 33,5 трлн дол. США. Отже, розвинені країни створюють переважну частину вартості товарів та послуг, виготовлених для кінцевого використання.

Зростання світового номінального ВВП у 2018 р. за рахунок розвинених країн також констатується порівнянням його приросту з обсягом 2017 р. Абсолютний приріст номінального ВВП за рахунок економічно розвинутих країн становив 3 трлн дол. США порівняно з 1,78 трлн дол. США, що отриманий від країн, які розвиваються. При цьому розбіжність темпів приросту була досить невеликою: 6,2 % та 5,61 % відповідно.

У довгостроковому інтервалі часу (починаючи від 1980 р.) динаміка нагромадження багатства, що оцінюється за показником номінального ВВП, істотно змінювалась. Найбільший відносний приріст за групами країн і загалом спостерігався в інтервалі 1998-2008 рр. Після глобальної фінансово-економічної кризи приріст ВВП відновився, але його інтенсивність стала значно меншою порівняно з попередніми десятиріччями інтервалами часу, за яких ВВП зростав.

Генеральний тренд світового номінального ВВП (1980-2018 рр.), а також номінального ВВП за групами країн оцінюється позитивно. Прогноз віддзеркалює збереження позитивної тенденції зростання світового багатства з очікуваним орієнтовним обсягом номінального ВВП до 2023 р. у 108,7 трлн дол. США. Проте необхідно зазначити, що нинішній етап розвитку світової економіки – це період глобалізації. З одного боку, глобалізація потенціює світовий економічний розвиток. Її впливом охоплені всі стадії суспільного

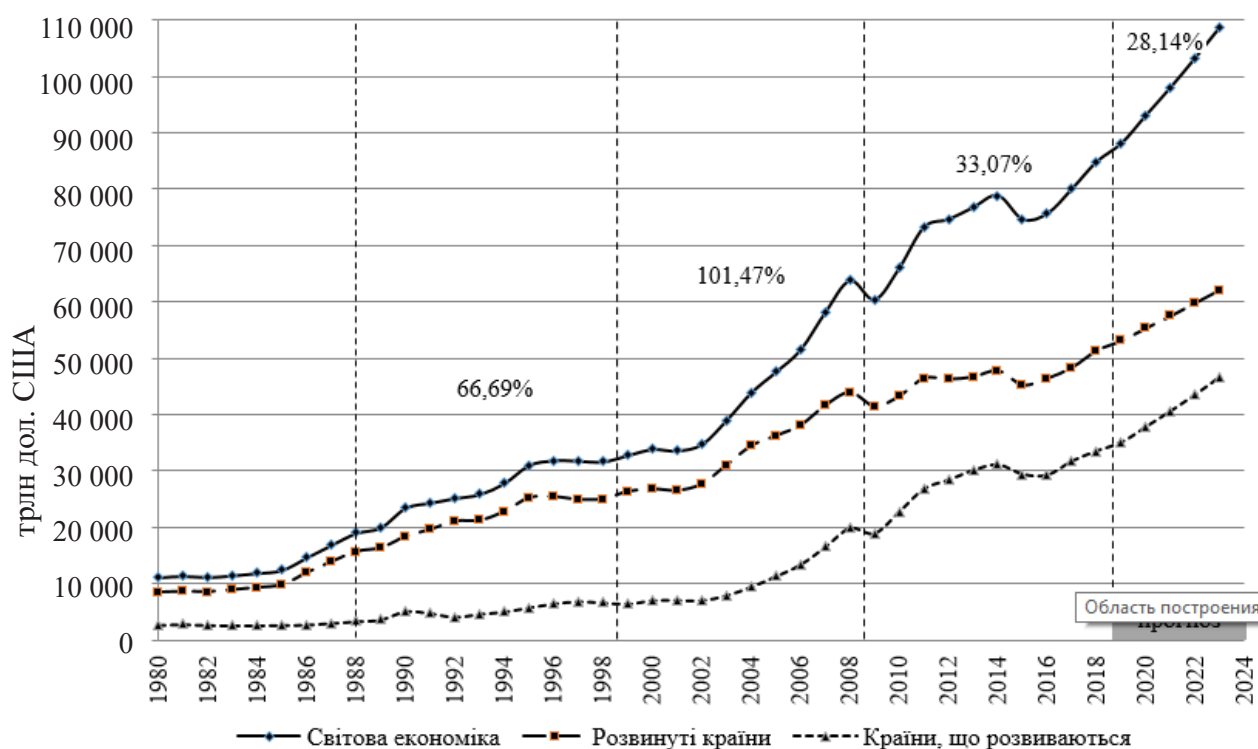

Рис. 1. Динаміка номінального ВВП у світі, 1980–2023 рр.
[побудовано на основі [18]]

відтворення (виробництво, розподіл, обмін та споживання); вона істотно сприяє усупільненню виробництва та праці, зумовлює еволюцію існуючого технологічного укладу та особливості його функціонування, коригує відносини власності, змінює закони, за якими діє світогосподарський механізм; її вплив поширюється на всі рівні світової економічної системи. Однак, з іншого боку, глобалізація не забезпечує поступального та сталого розвитку світового господарства. Реальність висхідного тренду глобальної економіки (фактичного та прогнозованого в рамках узятого для аналізу інтервалу часу) полягає у виникненні економічних криз та у виявах біфуркаційних станів, яким піддається і піддаватиметься світова господарська система.

Сучасними наслідками глобальної за масштабами кризи 2008–2009 рр. стали (незважаючи на відновлення зростання) системні суперечності та асиметрії світового господарства; рельєфніше ніж до цього проявилися наслідки несправедливості розподілу в соціальній сфері; продовжують наростати проблеми у сфері взаємодії природи й людини. Прагнення суспільства до продукування та нагромадження багатства стикається із проблемою вичерпності ресурсів та зростання населення Землі. Конфлікт між бажанням людства до постійного збільшення добробуту та об-

меженістю «кінцевої планети» (finite planet) нині вже проявився цілком виразно.

Справді, потенційні мегахистемні небезпеки, що формуються нині, детерміновані умовами утворення ризику у сфері продукування матеріального багатства, так невід’ємно необхідного для економічного зростання в епоху пізнього капіталізму. Саме прагнення неспинного економічного зростання зумовлює постійне збільшення вхідних ресурсів, інтенсивність їх експлуатації, провокує марнотратне використання природних багатств, стає причиною геополітичних конфліктів, пов’язаних з територіальними домаганнями, тощо. Отже, глобальні виклики вимагають від суспільства заходів, спрямованих на правильний вибір вектору майбутнього економічного розвитку, яким на протигагу «кінцевої планети» повинен стати вектор несуперечливості процесів у системі взаємодій «суспільство – природа» та «людина – суспільство».

Нинішня ж тенденція глобального розвитку демонструє інше і проявляється, починаючи від країн, що є лідерами за обсягом продукування багатства (США, Європи, Китаю та Індії), і закінчуючи найбіднішими країнами світу (зокрема країнами Африки, частка яких у 2018 р. не досягла навіть 1 %). Фактично домінує екстенсивний тип економічного роз-

витку з частковим включенням інтенсивного. Такий тип економічного розвитку є причиною наявних і майбутніх проблем соціуму – не тільки економічних (спричинених нехваткою ресурсів), але також соціальних і проблем взаємодії людини із природою (погіршення стану довкілля, вичерпання водних ресурсів, виснаження родючого ґрунту тощо).

Зазначена тенденція супроводжується посиленням асиметрій, які є формами суперечностей, що проявляються в суспільстві, в економіці та, зокрема, у сфері формування і розподілу багатства, створеного людством. Асиметричність розвитку країн знаходить вияв, передусім, у тому, наскільки якість життя людей в одних країнах відрізняється від рівня життя в інших. Цей аспект переважно відображає реалізовану країнами сукупність можливостей національного процвітання – створення всередині су-

пільства потенціалу розвитку та його втілення.

Донині сформувався феномен глобальної асиметричності. У масштабі мегасоціуму залежність, з одного боку, між нагромадженням і використовуваним багатством (потенціалом розвитку) та глобалізацією, з іншого, стала системною. Порівняльний аналіз країн відповідно до їх групування за рівнем розвитку показує, що статус держав безпосередньо пов'язаний із тим, із яких джерел утворення національного багатства походить потенціал їх розвитку (табл. 1). На початок XXI ст. феномен глобальної асиметрії виявив себе як цілком сформований: половиною світового багатства володіло сім найбільш розвинених країн (Велика Британія, Німеччина, Італія, Канада, США, Франція та Японія); при цьому сформовано воно було більш як на $\frac{3}{4}$ за рахунок людського капіталу.

Таблиця 1

Світове та національне багатство на початку XXI ст.
[13, с. 74]

Країни	Сукупне багатство, трлн дол. США	Частка у світовому багатстві, %	Багатство на душу населення, тис. дол. США	Структура багатства (капітал), %		
				людський	природний	фізичний
Світ у цілому	550	100	90	66,4	16,4	17,2
G-7	275	50	360	78,0	4,0	18,0
ОПЕК	95	17	195	47,0	37,0	16,0
СНД	80	15	275	50,0	37,5	12,5
Інші	100	18	30	65,0	15,0	20,0

Людський капітал є найважливішим складником багатства людства. Освічене, науково розвинуте, інтелектуально багате суспільство – це агрегований людський капітал індивідів, синергетичний ефект якого здатен забезпечити як економічне зростання, так і соціальний розвиток людства. У національній економіці розвинених країн людський капітал як складова національного багатства та джерело розвитку використовується найбільш інтенсивно порівняно з іншими країнами. За даними United Nations Development Programme (2019 p.), нині всі економічно розвинені держави належать до категорії «країни з дуже високим рівнем людського розвитку». Перші місця в зазначеному світовому рейтингу посідають Норвегія, Швейцарія, Ірландія; до цієї ж групи увійшли всі країни G-7 [15].

Інтенсивне використання людського капіталу зумовлює єдиний привільний – інноваційний –

напрямок розвитку суспільства в умовах істотного вичерпання природного багатства. Проте його реалізація ускладнена наявністю глибокої суперечності між інтересами розвитку суспільства та інтересами економічного зростання ТНК. Глобальним капіталом у планетарних масштабах вилучається екологічна рента. За експертними оцінками, на межі тисячоліть рівень збереження природних екосистем у найбільш економічно розвинених регіонах планети досяг майже критичного рівня. У США він становив 5 %, у Західній Європі – 4 %. Низьким є також рівень збереження природних ресурсів у країнах, на які поширюється експансія ТНК, що походять із розвинених країн. В Індонезії показник збереження природних екосистем становить 7 %, в Індії – 1 %; дещо вищий він у Китаї – 20 % [5, с. 10]. Отже, вичерпність природних багатств і посилення конкуренції ТНК, а також урядів пев-

них країн за сировинні ресурси стали нині найнебезпечнішими викликами суспільству.

В умовах посилення проявів глобалізації, вплив ТНК на життєдіяльність суспільства істотно зростає, що, насамперед, виявляється через масштаби їхньої діяльності. Нині близько 75 % світової економіки опосередковується діяльністю ТНК. Фінансові трансакції ТНК світу становлять майже 0,5 квадрильйона дол. США. Це істотно перевищує відповідний сукупний показник країн OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), який не досягає навіть 1 трлн дол. США. При цьому необхідно зазначити, що на країни G-7 та ЄС, звідки походять чимало найбільших сучасних транснаціональних корпорацій, припадає 50 % нагромадженого світового багатства, у тому числі природний, фізичний та людський капітал [14, с. 10, 12].

Маючи владу від масштабів діяльності та володіння ресурсами, ТНК через свої дочірні компанії встановлюють правила гри й визначають напрями розвитку економіки як окремих країн, так і світового господарства загалом, спричиняючи явища асиметрії. Інструментом концентрації багатства, яке зосереджується в розпорядженні ТНК, ТНБ, міжнародних фондів та інших представників глобального капіталу, стає рента на фінансовий капітал. Наявна нині система інституціоналізації економічних відносин, яка підтримується ТНК, дозволяє їм невинно здійснювати процес збагачення.

Провокування суперечностей та асиметрій при нагромадженні багатства (передусім, за опосередкування ТНК) знаходить у кінцевому підсумку прояв у соціальній сфері життєдіяльності людства. Особливістю нашого часу є те, що глобальна нерівність стала асоціюватись як протистояння персоніфікованої світової еліти громадянському суспільству. За висновками експертів House of Commons library (Велика Британія), якщо тренди, що з'явилися після фінансової кризи 2008 р., збережуться, то до 2030 р. одному проценту найбагатших людей світу належатиме контроль над двома третинами світового багатства [21].

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Визначальною тенденцією створення світового багатства є його зростання. Це підтверджує динаміка номінального ВВП, що ідентифікує як нагромадження багатства, так і результативність економічного розвитку. Однак, темпи приросту багатства істотно уповільнюються. Основні тренди, що проявляються у структурі світової економіки, є такими: розвинені країни

створюють переважну частину вартості товарів та послуг, виготовлених для кінцевого використання, однак у країнах, що розвиваються, темпи зростання національного багатства вищі.

Зазначені тенденції супроводжуються посиленням соціально-економічних асиметрій. Вони проявляються, насамперед, як розбіжність рівня життя населення різних країн, оскільки це відображає ефект від втілення створеного всередині національної економічної системи потенціалу розвитку. Одночасно розвиток країн став нині залежним від міри залучення країн у процес глобалізації та від набутого ними у глобальній економіці статусу. Зважаючи на це, залежність між нагромадженням і використовуваним у країнах багатством, з одного боку, та глобалізацією, з іншого, необхідно визнати системним трендом.

Нині переважна частка світового багатства зосереджена в економічно розвинених країнах, при цьому основним чинником його утворення є людський капітал. Цінність людського капіталу як джерела інновацій і науково-технічного прогресу невинно зростає. Однак рівень продукування й упровадження інновацій, визначаючи ступінь розвитку та міжнародний статус національних економічних систем, став одночасно однією з основних причин розбіжностей економічного розвитку країн. Посилює зазначену асиметричність у світовій економіці діяльність ТНК, які здебільшого походять із країн, що є економічними та технологічними лідерами. Поряд із зміною формату сучасного економічного простору транснаціональні корпорації істотно впливають на соціальну сферу та сферу екології, спричиняючи переважно деструктивні зміни. За опосередкування міжнародних відносин діяльністю ТНК найбільш економічно розвинені країни набули сьогодні також статусу центрів концентрації фінансового, інституціонального та політичного капіталу, що використовується ними як важіль впливу на менш розвинені країни, деформуючи глобальну економіку.

Отже, попри наявність позитивного тренду, яким є нагромадження світового багатства, цей процес не відповідає належним чином інтересам суспільства, оскільки спрямований переважно на економічне зростання, а не на самопідтримання розвитку на основі гармонізації економічної, соціальної, природної сфер. Це посилює суперечності, пов'язані зі створенням і розподілом багатства, та спричиняє асиметрії, зміст яких відповідно зазначених сфер діяльності суспільства буде предметом нашого подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аджемоглу Д. Чому нації занепадають: походження влади, багатства та бідності / Д. Аджемоглу, Д. Робінсон ; пер. з англ. і наук. ред. О. Дем'янчук. – 2-ге вид., випр. – Київ : Наш формат, 2017. – 440 с.
2. Бенуа А. Вперед, к прекращению роста! Эколого-философский трактат / А. Бенуа. – Москва : Институт Общегуманитарных Исследований, 2012. – 112 с.
3. Глобальное экономическое развитие: тенденции, асимметрии, регулирование / под ред. Д. Лукьяненко, А. Поручника, В. Колесова. – Київ : ГВУЗ КНЕУ имени Вадима Гетьмана, 2013. – 466 с.
4. Джексон Т. Процветание без роста. Экономика для планеты с ограниченными ресурсами / Т. Джексон. – Москва : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2013. – 304 с.
5. Кушлин В. Политика устойчивого развития и преодоление кризиса / В. Кушлин // Экономист. – 2012. – № 8. – С. 3–11.
6. Луцишин З. Системні детермінанти сучасних гравітаційних процесів у гео економічному просторі / З. Луцишин, Н. Кравчук // Міжнародна економічна політика. – 2015. – № 2. – С. 29–49.
7. Миланович Б. Глобальное неравенство: новый подход для эпохи глобализации / Б. Миланович ; пер. с англ. Д. Шестакова. – Москва : Изд-во Института Гайдара, 2017. – 336 с.
8. Мэдисон Э. Контуры мировой экономики в 1-2030 гг. Очерки по макроэкономической истории / Э. Мэдисон ; пер. с англ. Ю. Каптуревского под ред. О. Филатовичей. – Москва : Изд-во Института Гайдара, 2012. – 584 с.
9. Нейсбит Дж. Мегатренды / Дж. Нейсбит. – Москва : АСТ ЗАО НПП «ЕРМАК», 2003. – 380 с.
10. Райнерт Э. С. Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные страны остаются бедными / Э. С. Райнерт ; пер. с англ. Н. Автономовой ; под ред. В. Автономова ; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». – 5-е изд. – Москва : Изд. дом Высшей школы экономики, 2017. – 384 с.
11. Столярчук Я. М. Глобальні асиметрії економічного розвитку : монографія / Я. М. Столярчук. – Київ : КНЕУ, 2009. – 302 с.
12. Хейнберг Р. Конец роста. Новая экономическая реальность / Р. Хейнберг ; пер. с англ. Н. Некрасовой. – Москва : Книжный Клуб Книговек, 2013. – 384 с.
13. Ховавко И. Ю. Концепция устойчивого развития в контексте глобализации / И. Ю. Ховавко // Век глобализации. – 2016. – № 3. – С. 71–84.
14. Шкурूपій О. В. Регулювання та управління на різних рівнях економічної системи: сучасний інституціональний аналіз / О. В. Шкурूपій, Т. А. Дейнека // Управління розвитком соціально-економічних систем в новій економіці : монографія ; під заг. ред. Л. М. Шимановської-Діанич. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С. 9–17.
15. Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development in the 21st century [Електронний ресурс]. Human Development Report 2019. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en> (дата звернення : 18.11.2019). – Назва з екрана.
16. Deaton A. Consumption. Designing Household Survey Questionnaires for Developing Countries: Lessons from Ten Years of LSMS Experience / A. Deaton, M. Grosh // Grosh and Glewwe. Washington, DC : World Bank, 2000. P. 91–133.
17. Florini A. What the World Needs Now? / A. Florini ; ed. by A. Florini, P. Simmons // The Third Force. The Rise of Transnational Civil : SocietyCarnegie Endowment for International Peace, 2000. – 295 p.
18. GDP, current prices, 2018 [Електронний ресурс] / International Monetary Fund official Website : IMF Data Mapper. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/OEMDC/AD-VEC/WEOWORLD> (дата звернення: 18.11.2019). – Назва з екрана.
19. Meadows D. The Limits to Growth – the 30 year update / D. Meadows, J. Randers, D. Meadows. – London : Earthscan, 2004. – 368 p.
20. Randers J. 2052: A Global Forecast for the

Next Forty Years / J. Randers. – Chelsea Green Publishing Company, 2012. – 416 p.

21. Richest 1 % on target to own two-thirds of all wealth by 2030 [Електронний ресурс]. The Observer Global economy by M. Savage Policy editor // The Guardian, 2018. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/business/2018/apr/07/global-inequality-tipping-point-2030> (дата звернення: 18.11.2019). – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Acemoglu, D. & Robinson, J. A. (2017). *Chomu natsii zanepadaiut: pokhodzhennia vlady, bahatstva ta bidnosti [Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty]*. Kyiv : Nash format [in Ukrainian].
2. Benoist A. (2012). *Vpered, k prekrascheniiu rosta! Ekologo-filosofskii traktat [Forward to the Cessation of Growth! Ecological and Philosophical Treatise]*. Moscow: Institut Obshhegumanitarnykh Issledovaniy [in Russian].
3. Lukianenko, D., Poruchnik, A., Kolesov, V. et al. (2013). *Hlobalnoe ekonomicheskoe razvitie: tendentsii, asimetrii, regulirovanie [Global Economic Development: Trends, Asymmetries, Regulation]*. Kiev : KNEU named after Vadym Hetman [in Russian].
4. Jackson, T. (2013). *Proczvetanie bez rosta. Ekonomika dlya planety s ogranichenymi resursami [Prosperity without Growth: Economics for a Finite Planet]*. Moskva : AST-PRESS KNIGA [in Russian].
5. Kushlin, V. (2012). Politika ustojchivogo razvitiya i preodolenie krizisa [Sustainable Development Policy and Overcoming the Crisis]. *Ekonomist – Economist*, 8, 3–11 [in Russian].
6. Lutsyshyn, Z., Kravchuk, N. (2015). Systemni determinanty suchasnykh hrvitatsiinykh protsesiv u heoekonomichnomu prostori [Systemic Determinants of Modern Gravitational Processes in the Geo-Economic Space]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka – [The International Economic Policy]*, 2, 29–49 [in Ukrainian].
7. Milanovich, B. (2017). *Globalnoe neravenstvo: novyy podkhod dlya epokhi globalizacii [Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization]*. Moskva : Izd-vo Instituta Gajdara [in Russian].
8. Madison, E. (2012). *Konturi mirovoi ekonomiki v 1-2030 gg. Ocherki po makroekonomicheskoi istorii [The Contours of The Global Economy in 1-2030. Essays on Macroeconomic History]*. Moscow: Gaidar Institute Publishing [in Russian].
9. Naisbitt, J. (2003). *Mehatrendi [Megatrends]*. Moscow : AST CJSC NPP “Ermak” [in Russian].
10. Reinert, E. S. (2017). *Kak bogatye strany stali bogatymi, i pochemu bednye strany ostayutsya bednymi [How Rich Countries Got Rich... And Why Poor Countries Stay Poor]*. Moscow : Izd. dom Vysshej shkoly ekonomiki [in Russian].
11. Stoliarchuk, Y. (2009). *Hlobalni asimetriyi ekonomichnoho rozvytku [The Global Asymmetry of Economic Development]*. Kyiv : Kyiv National Economic University [in Ukrainian].
12. Heinberg, R. (2013). *Konecz rosta. Novaya ekonomicheskaya realnost [The End of Growth. Adapting to Our New Economic Reality]*. Moskva : Knizhnyj Klub Knigovek [in Russian].
13. Khovavko, I. (2016). Konczepczija ustojchivogo razvitiya v kontekste globalizacii [The Concept of Sustainable Development in the Context of Globalization] *Vek globalizacii – Era of Globalization*, 3, 71–84 [in Russian].
14. Shkurupii, O., Deyneka, T. (2015). Rehu-liuvannia ta upravlinnia na riznykh rivniakh ekonomichnoi systemy: suchasnyi instytutsionalnyi analiz [Regulation and Governance at Different Levels of the Economic System: A Modern Institutional Analysis] / Olha Shkurupii Tetyana Deyneka [Olha Shkurupii, Tetyana Deyneka]. *Upravlinnia rozvytkom sotsialno-ekonomichnykh system v novii ekonomitsi – Managing the Development of Socio-Economic Systems in the New Economy* (pp. 9–17). Poltava : PUET [in Ukrainian].
15. Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development

- in the 21st century [Електронний ресурс]. Human Development Report 2019. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en> (дата звернення: 18.11.2019). – Назва з екрана.
16. Deaton, A., Grosh, M. (2000) *Consumption. Designing Household Survey Questionnaires for Developing Countries: Lessons from Ten Years of LSMS Experience* Grosh and Glewwe. Washington, DC : World Bank.
 17. Florini, A. (2000). Ann FLORINI. What the World Needs Now? *The Third Force. The Rise of Transnational Civil : Society* Carnegie Endowment for International Peace.
 18. GDP, current prices, 2018. International Monetary Fund official Website : IMF Data Mapper. – Retrieved from: <http://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD> (accessed 18.11.2019).
 19. Meadows, D., Randers, J., Meadows, D. (2005). *The Limits to Growth – the 30 Year Update*. London : Earthscan.
 20. Randers, J. (2012). *2052: A Global Forecast for the Next Forty Years*. Chelsea Green Publishing Company.
 21. Richest 1% on target to own two-thirds of all wealth by 2030 [Електронний ресурс]. The Observer Global economy by M. Savage Policy editor // The Guardian, 2018. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/business/2018/apr/07/global-inequality-tipping-point-2030> (дата звернення : 18.11.2019). – Назва з екрана.

О. В. Шкурупий, доктор экономических наук, профессор (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»); **Т. А. Дейнека**, доктор экономических наук, профессор (Полтавская государственная аграрная академия); **О. И. Силантьев**, кандидат экономических наук. **Богатство как потенциал экономического развития: мировые тенденции и национальные асимметрии.**

Аннотация. Целью исследования является определение мировых тенденций накопления богатства и выявление асимметрий этого процесса на уровне стран. **Методика исследования.** Применены такие общенаучные и специальные методы исследования: анализа и синтеза, обобщения, прогнозирования. **Результаты.** Определено, что генеральной тенденцией является возрастание богатства, однако при замедлении темпов его накопления. Тренды, проявляющиеся в структуре мировой экономики, таковы: развитые страны, создают преимущественную часть стоимости товаров и услуг конечного потребления, однако в развивающихся странах темпы роста национального богатства выше. Установлено, что зависимость между накопленным и используемым в странах богатством, с одной стороны, и глобализацией, с другой, является системным трендом. Выявлено, что отмеченные тренды сопровождаются усилением социально-экономических асимметрий, обусловленных, прежде всего, различием технологического и хозяйственного развития национальных экономических систем, что проявляется в различиях международного статуса стран и уровня жизни их населения. **Практическая значимость результатов исследования** заключается в обосновании определяющих тенденций создания мирового богатства, места в этом процессе развитых стран и стран, которые развиваются, а также выявлении современных противоречий и вызовов развитию общества.

Ключевые слова: экономическое развитие, потенциал экономического развития, богатство, экономические противоречия, асимметрии накопления богатства.

O. Shkurupii, Dc. Econ. Sci., Professor (Poltava University of Economics and Trade); **T. Deyneka**, Dc. Econ. Sci., Professor (Poltava State Agrarian Academy); **O. Silantiev**, Cand. Econ. Sci. **Wealth as a Potential for Economic Development: Global Trends and National Asymmetries.**

Annotation. The purpose of the study is to determine global trends of wealth accumulation and identify the asymmetries of this process at the country level. **Methodology of research.** The following analytical methods and techniques have been applied: analysis, synthesis, generalization, and forecasting. **Findings.** It is determined that a general trend of creating world wealth is its growth,

but this process takes place along with a slowdown in accumulation rate. The main trends that are evident in the world economic structure are: developed countries create a vast majority of the cost of goods and services produced for final use, but in developing countries, the growth rate of national wealth is higher. It is established that the link between accumulated and used wealth in countries, on the one hand, and globalization, on the other hand, is a systemic trend. It was found that these trends are accompanied by an increase in socio-economic asymmetries. They are caused primarily by the divergence of technological and economic development of national economic systems and can be seen as differences in countries' international status and standards of living. Currently, the vast majority of the world wealth is concentrated in developed countries, and the main factor in its formation is human capital. The value of human capital as a source of innovation, scientific and technological progress is growing steadily. However, production and innovations implementation rates have become one of the main causes of differences in the economic development of countries. This asymmetry in the world economy is reinforced by the MNCs' activities. These companies mostly come from countries that are economic and technological leaders. Along with the changes in the format of modern economic space, MNCs affect social and environmental spheres significantly, causing mainly destructive changes. MNCs are mostly responsible for mediating international relations through their activities. Meanwhile, the most economically developed countries have also become centers of financial, institutional and political capital concentration. These advantages are used by developed countries as leverage over the rest of the world, distorting the global economy and causing asymmetry in wealth creation and use. **Practical value** is that the study substantiates the main trends in the creation of world wealth, the place of developed and developing countries in this process, as well as identifies modern contradictions and challenges to the development of society.

Keywords: economic development, potential for economic development, wealth, economic contradictions, asymmetries of wealth accumulation.